RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

TERVEYDENHUOLTOYKSIKKÖ 7.10.2015

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TERVEYDENHUOLTOYKSIKÖN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ 49/2015 vp

Lakiluonnos perusteluineen on sekä tarpeellinen että varsin kattavasti koostettu kokonaisuus. Lakimuutosten tavoitteena on integroida vankien terveydenhuolto paremmin muuhun terveydenhuoltoon ja toisaalta samalla säilyttää vankiterveydenhuollossa tarvittava erityisosaaminen sekä tavoitella valtion tuottavuusohjelman mukaisia kustannussäästöjä. Muutoksella toteutetaan WHO:n Euroopan aluetoimiston suositus, että vankiterveydenhuolto ei olisi osa rangaistusjärjestelmää vaan täysin riippumaton vankilan hallinnosta ja osa muuta terveysministeriön alaista hallintoa.

Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa vankiterveydenhuollon normaaliusperiaate varmentuu, mutta itsenäisenä valtakunnallisena toimijana tarvittava erityisosaaminen säilyy. Esityksellä toteutetaan myös vuoden 2011 hallitusohjelman kirjaus vankiterveydenhuollon saattamisesta organisaatiovalvonnan piiriin, joka siltä on tähän asti puuttunut.

Yleisperusteluissa vedotaan kattavaan suomalaiseen vankien terveystutkimukseemme, jossa todettiin vankien olevan syrjäytyneimpiä ja terveydentilaltaan moninkertaisesti yleisväestöä huonompikuntoisia. Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve: http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/6AqMACEr8/RISE_1_2010_Rikosseuraamusasiakkaiden_terveys_tyokyky_ja_hoidontarve.pdf

Tutkimustuloksemme viittasivat siihen, että vankien hoitojatkumot katkeavat ennen kaikkea sosiaalisten ja päihdepsykiatristen ongelmien vuoksi. Vangin keskimääräinen elinikä jää 47 vuoteen ja yli 80 prosentilla todettiin päihderiippuvuus, lähes 70 prosentilla persoonallisuushäiriö ja 5-6 kertainen somaattinen sairastavuusyleisväestöön verrattuna.

Esityksen tavoitteena on siirtää vankien terveydenhuoltoyksikkö oikeusministeriön alaisesta Rikosseuraamuslaitoksesta sosiaali- ja terveysministeriön alaiseen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen (THL). Siirron myötä terveydenhuollon organisaatiovalvonta voidaan toteuttaa muun terveydenhuollon tavoin Valviran ja aluehallintovirastojen kautta. THL:n alaisena on jo ennestään vankiterveydenhuollon kaltaisia toimintoja, kuten Valtion mielisairaalat, joiden kanssa voidaan saavuttaa synergiaetuja.

Keskeisissä ehdotuksissa todetaan, että Rikosseuraamuslaitoksessa terveydenhuoltoyksikköön eivät nykyisin kuulu psykologit ja päihdetyöntekijät. Heidän jäämisensä siirron ulkopuolelle on esityksen merkittävin puute, joka korjaantunee tulevaisuudessa.

Omavalvonnan muuttuminen virallisesti Valviran ja aluehallintovirastojen toteuttamaksi organisaatiovalvonnaksi on merkittävä parannus.

Esityksessä vankien terveydenhuoltoyksikkö siirtyy sellaisenaan entisin työehdoin THL:n alaisuuteen. Muutoksessa vankien terveydenhoito tulee THL:n Valtion palvelut osaston yhteyteen omalla työjärjestyksellään itsenäisenä toimijana koulukotien ja valtion sairaaloiden

tavoin. Oman viitekehyksensä puitteissa toimiessaan vankiterveydenhoito voi paremmin noudattaa siviiliterveydenhuollon periaatteita ja normeja. Kuten esityksessä todetaan, terveydenhuoltohenkilöstön erillisyys vankilaorganisaatiosta sekä vankilan johdosta että muusta vankilahenkilöstöstä on omiaan lisäämään luottamusta terveydenhuoltohenkilökuntaan ja mataloittamaan kynnystä käyttää terveydenhuollon palveluja.

Esityksessä käytetään muodostettavasta toiminnallisesta kokonaisuudesta Vankiterveydenhuollon yksikkö nimikettä. Yksikkönimike ei vastaa muiden THL:ssa ko. nimikkeellä toimijoiden asemaa enempää kuin kokoluokkaa, mikä aiheuttaa sekaannusta. Vankiterveydenhuollon asema ja itsenäisyys on THL:n yksiköitä laajempi, valtion sairaaloiden kaltainen suurempi ja itsenäisempi toimija. Vankien terveysvirasto olisi selkeän kuvaava ja naseva nimike, joka ennakoisi tulevan SOTE-uudistuksen mukanaan ilmeisesti tuomaa mahdollisuutta toimia osana muuta terveydenhoitoa.

Yksityiskohtaisessa lakipykälien tarkastelussa voin todeta, että pykälät eivät ole juurikaan muuttuneet sisällöltään nykyisin voimassaolevista. Muutokset tulevat varmuudella selkeyttämään monia asioita kun sekä terveydenhoito että rangaistuksen toimeenpano eivät ole Rikosseuraamuslaitoksen vastuulla, vaan hoito siirtyy eri ministeriön alaisuudessa olevan vankiterveydenhuollon vastuulle.

Heikki Vartiainen
johtava ylilääkäri
LKT, Psykiatrian ja oikeuspsykiatrian dosentti